

Process Model of the Effectiveness of Lady Fatimah al-Zahrā (PBUH) on the Educational Achievements of Today's Women (Grounded Theory Method)

Sayyedah Samiyeh Khatami¹

Abstract

Lady Fatimah al-Zahrā (peace be upon her), as a supratemporal model, has an immense capacity for extracting an educational pattern. This research seeks to present a grounded theory regarding the impact of Lady Fatimah's personality (peace be upon her) on the educational achievements of today's women. The method is grounded in data-based research (grounded theory), employing a data-driven theory-building approach. The model is developed by identifying sub-categories relative to the main category. Using existing data from the noble verses of the Holy Qur'an and reports presented in the works of Qur'anic commentators and Orientalists, the study arrives at four core categories and one central (core) category from at least 54 data points. The findings indicate that, in the realm of causal conditions—i.e., within the life and personality of Lady Fatimah al-Zahrā (peace be upon her)—weaknesses in the culture of the modern era are, in an extraordinary (miraculous) way, the root cause of oppression against women in the present time; this approach removes that root cause. This outcome occurs through three pathways: first, by not resembling men while still remaining “woman” (i.e., preserving womanhood), one can attain the peak of value. Second, family is not a barrier to women's attainment of independence. Third, even in a society where many people obstruct movement and growth, women can exert the deepest influence in the spheres of politics and social life. The strategy for reaching this core phenomenon is global networking centered on the Fatimite discourse (peace be upon her).

Keywords : Process model; Fatimite model; educational achievement; grounded theory method.

1 . PhD in Islamic Education (Teaching) / Islamic Teaching of *Ma'ārif Islāmī*, Assistant Professor; Faculty Member, Hakim Sabzevari University, Sabzevar, Iran. s.khatamy@hsu.ac.ir

النموذج الإجرائى لأثر السيدة فاطمة الزهراء عليها السلام فى منجزات التربية للمرأة المعاصرة (بالمنهج البنائى/ النظرى. المؤسس/ المنطلق من البيانات)

سيدة سمية خاتمي^۱

الملخص

تمتلك السيدة فاطمة الزهراء (عليها السلام)، بوصفها نموذجًا يتجاوز الزمان، قدرةً عظيمة على استخراج نموذج تربوى. يسعى هذا البحث إلى تقديم نظرية مؤسّسة (منبثقة من البيانات) فى تأثير شخصية السيدة فاطمة الزهراء (عليها السلام) فى منجزات التربية للمرأة المعاصرة. وقد اعتمد البحث مقاربة النظرية المؤسّسة (Grounded Theory)، باستعمال منهج بناء النظرية المعتمد على البيانات، وتشكّل بنية النموذج عبر كشف الفئات/ المقولات الفرعية بالنسبة إلى الفئة الرئيسة. وبالاستناد إلى البيانات المتاحة فى الآيات الشريفة من القرآن الكريم، وما ورد من تقارير فى أعمال المفسرين والمستشرقين، أمكن الوصول إلى أربع مقولات محورية ومقولة نواة واحدة من حدّ أدنى قدره ٥٤ بيانات، بما يدلّ على أنّه فى شروط العلّ/ السببية المتمثلة فى حياة السيدة فاطمة الزهراء (عليها السلام) وشخصيتها، تُعدّ أوجه الضعف الثقافى فى العصر الحديث —على نحوٍ إعجازى— هى الجذر الرئيس للظلم الواقع على المرأة فى زماننا، ويقوم هذا تصوّر على إزالته. وتحقق هذه النتيجة عبر ثلاثة مسارات: أولاً، يمكن بلوغ قمّة القيمة عبر عدم التشبّه بالرجال مع الحفاظ على أنوثيتها. ثانياً، لا تُعدّ الأسرة عائناً أمام حصول النساء على الاستقلال. ثالثاً، حتى فى مجتمعٍ يعيق فيه كثيرٌ من الأفراد حركة المجتمع وتقدّمه، تستطيع النساء إحداث أعمق أثر فى ساحة السياسة والاجتماع. وتمثل استراتيجية الوصول إلى هذه المقولة النواة فى «شبكة» عالمية تقوم على مركزية الخطاب الفاطمى (عليها السلام).

الكلمات المفتاحية: نموذج إجرائى، نموذج فاطمة، منجزات تربوية، منهج مؤسس/ بالمنهج البنائى.

^۱. دكتوراه فى تدريسية المعارف الإسلامية؛ أستاذ مساعد؛ عضو هيئة علمية بجامعة الحكيم السبزواري، سبزوار،

مدل فرآیندی اثربخشی حضرت زهرا (س) بر دستاوردهای تربیتی زن امروز (به روش زمینه‌ای)

سیده سمیه خاتمی^۱

چکیده

حضرت زهرا (س) به مثابه یک الگوی فراتاریخی، ظرفیت عظیمی برای استخراج الگوی تربیتی دارد این پژوهش به دنبال ارائه نظریه زمینه‌ای در تأثیر شخصیت حضرت زهرا سلام الله علیها بر دستاوردهای تربیتی زن امروز می‌باشد، روش این پژوهش رویکرد داده بنیاد است که از روش نظریه پردازی داده محور استفاده گردیده و با کشف مقوله‌های فرعی نسبت به مقوله اصلی این مدل شکل گرفته است با استفاده از داده‌های موجود در آیات شریفه قرآن کریم و گزارشات مطرح از آثار مفسران و مستشرقان می‌توان به چهار مقوله محوری و یک مقوله هسته‌ای از حداقل ۵۴ داده بدست آمده، دست یافت که حاکی از آن است که در شرایط علی - زندگی و شخصیت حضرت زهرا (س) به نحو اعجاز آمیزی ضعف‌های فرهنگی دوران مدرن را ریشه اصلی ستم به زن در زمان کنونی است، از بین می‌برد و این پیامد از سه طریق محقق می‌گردد، اولاً با شبیه نشدن به مردان و زن بودن، می‌توان به اوج ارزشمندی دست یافت. ثانیاً، خانواده مانع دستیابی به استقلال برای زنان نیست و مورد سوم اینکه حتی در اجتماعی که افراد زیادی مانع حرکت و رشد جامعه هستند، زنان می‌توانند عمیق‌ترین تأثیر را در عرصه سیاست و اجتماع داشته باشند و راهبرد رسیدن به این پدیده هسته‌ای شبکه سازی با محوریت گفتمان فاطمی سلام الله علیها به صورت جهانی می‌باشد.

کلید واژه: مدل فرآیندی، الگوی فاطمی، دستاورد تربیتی، روش زمینه‌ای

۱- دکترای مدرسی معارف اسلامی، استادیار، عضو هیات علمی دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران.

گروه های مرجع، الگوها و شیوه های زیست تأثیرگذار که به معرفی تیپ های ایده ال سبک زندگی در جوامع مختلف منجر می شوند، یکی از ابعاد مهم حوزه مطالعات اجتماعی هستند. در جامعه ایرانی، یکی از این الگوها و مراجع تأثیرگذار در تعیین شیوه های زیست و سبک زندگی، دین و سیره بزرگان دینی است. پژوهش هایی که درباره میزان دینداری و کیفیت آن در جامعه ایرانی صورت گرفته است، نشان از وجود الگوهای دینی در مناسبات زندگی ایرانیان دارد. به این ترتیب به نظر می رسد تبیین و معرفی الگوهای سبک زندگی دینی در بستر تاریخ و سیره بزرگان دین و معصوم علیه السلام در تعیین و جهت دهی به شیوه های زیست ایرانیان سهم مؤثری خواهد داشت. سیره حضرت ز علیه السلام به مثابه یک الگوی فراتاریخی، ظرفیت عظیم و تأثیرگذاری برای استخراج الگوی زن مسلمان در شئون مختلف زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی زنان دارد. (بوذری نژاد، اقبالی، مقاله «هویت جنسیتی زنانه (زنانگی) در سیره حضرت ز علیه السلام» مجله زن در توسعه و سیاست دوره ۲۱ تابستان ۱۴۰۲) وجود مقدس این بانوی بزرگوار که یکی از معصوم علیه السلام و از برترین زنان و از حجت های خدا بر مردم است، ظرفیت غنی و تأثیرگذاری در تعیین الگوی زندگی زنان مسلمان ایرانی دارد.

بسیاری از شبهات در پیرامون ما وجود دارد که ساخته و پرداخته عناصری است که تلاش می کنند الگویابی از شخصیت حضرت فاطمه سلام الله علیها را در ذهن دختران و زنان کمرنگ نمایند گاهی جوانان میدانند حضرت زهرا سلام الله علیها شخصیت بسیار بزرگی است اما نمیدانند برای امروز آنها چه اندیشه و دستاوردی دارد و چگونه میتوانند او را به عنوان الگوی خویش در احقاق حقوق زنان قرار دهند. بنابراین سوال اصلی این پژوهش آن است که آیا زندگی و شخصیت حضرت زهرا سلام الله علیها برای جاد و ارتقاء دستاوردهای تربیتی زن امروز موثر است؟ که در این راستا لازم است به این سوال نیز پاسخ داده شود که اولاً؛ مفهوم دستاوردهای تربیتی چیست چرا زن امروز نیازمند دستاوردهای تربیتی موثری است.؟ چگونه زندگی و شخصیت حضرت ز علیه السلام به نحو

اعجاز آمیزی ضعف های فرهنگی را از بین می برد؟ و در وهله بعد باید گفت، بسترهای شکل گیری چنین تاثیر گذاری برای زن امروز چه می تواند باشد؟ عوامل شکل دهنده و تسهیل گر در این نوع تاثیر گذاری چه مواردی می تواند باشد؟

به عنوان مقدمه لازم است بدانیم، موضوع تربیت، نفس انسان است که افعال زیبا و زشت به طور ارادی از او صادر می شود (طوسی، ۱۴۱۳ق، ص ۴۸) و هدف تربیت، از دیدگاه علامه طباطبائی، رسیدن به توحید در زمینه اعتقاد و عمل است. بنابراین، تربیت اخلاقی باید به عبودیت الهی بینجامد. (طباطبایی، ج ۱، ص ۲۵۷) البته قرآن شیوه ها و روشهای گوناگون و متنوع را برای تربیت انسانها و افراد جامعه ارایه میدهد. قرآن برای ایجاد انگیزه وعده و بشارت به بهشت و جایگاه های رفیع و از ابزار تحریک ایمان می استفاده میکند و برای حذف انگیزه ها انذار و تحذیر و تنبیه و سرزنش استفاده میکند. (آقامحمدی، مقاله «ابعاد تربیت در قرآن» مرکز فقهی ائمه اطهار.) روش نشان دادن مثال برای الگوسازی در تربیت، در صورتی که حول محور توحید باشد، بسیار مؤثر واقع خواهد شد. چنانکه سید قطب در این باره می فرماید: «عملی ترین و پیروزمندانه ترین وسیله تربیت، تربیت کردن با یک نمونه عملی و سرمشق زنده است. سرمشق و الگو به مردم عرضه میشود تا مردم همانند صفاتش را در خود تحقق بخشند و به رنگ آن نمونه واقعی در آیند» (سید قطب، ت. جعفری، ص ۲۵۱-۲۵۲).

۲-پیشینه تحقیق

هر چند در رابطه با تربیت و روشهای آن و تاثیر گذاری الگوها بر فرایند تربیتی آثاری را می توان در این زمینه یافت، نظیر؛

-کتاب «تحلیلی بر روشهای تربیت نفس و اهداف آن در فرهنگ وحی» که توسط انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم به چاپ رسیده، به بیان مباحث اولیه تربیت در اسلام و بیان مفهوم اخلاق و رابطه آن با تربیت می پردازد و به همین جهت روش های تزکیه نفس را به صورت اجمالی بیان نموده است.

کتاب «نقش اسوه‌ها در تبلیغ و تربیت» نیز که توسط سازمان تبلیغات اسلامی، به چاپ رسیده است در حد توان به موضوع الگو و اسوه و بررسی این روش در مؤثر بودن تبلیغ اسلامی پرداخته و سعی نموده روش الگویی را به بحث کشیده و با کنکاش در زوایای گوناگون آن به روشن ساختن جایگاه و تأثیر اسوه‌ها می‌پردازد.

مقاله «هویت جنسیتی زنانه (زنانگی) در سیره حضرت زهرا (علیها السلام)» که در مجله زن در توسعه و سیاست به چاپ رسیده، سیره حضرت زهرا (علیها السلام) را از این جهت که منبع غنی برای استخراج الگوهای زیست زنان در جامعه امروز ایرانی به شمار می‌رود مورد بررسی قرار داده است. این مقاله هویت جنسیتی زنانه را در محورهای حیا و عفت، همسری، مادری، خانه‌داری و حضور مؤثر اجتماعی در سیره حضرت زهرا (علیها السلام) مورد بررسی تاریخی قرار داده است.

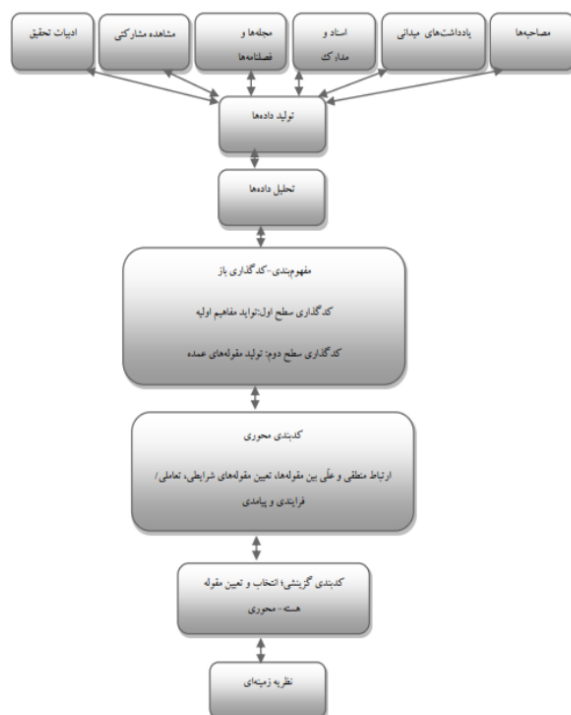
در مقالات و کتب بیان شده به اصل تربیت و تأثیر الگوگیری از حضرت زهرا (علیها السلام) بر هویت جنسی زنانه پرداخته شده است اما همه می‌دانیم که به صورت تقریبی این مباحث برای جوان امروز امری کلی می‌باشد، او به دنبال الگویی محسوس با مصادیقی روشن می‌گردد که بتواند با وجود تغییرات زمان برای او یک تأثیرگذاری فرا نسلی ایجاد نماید. در تمام کتب و مقالات مطرح شده ویژگی‌های شخصیتی حضرت زهرا سلام الله علیها به خوبی بیان گردیده اما این موضوع از نگاه جوان امروز بسیار کمتر مورد توجه قرار گرفته است در این مقاله سعی شده از سه منظر دستاوردهای تربیتی حضرت زهرا سلام الله علیها بر زن امروز مورد توجه قرار گیرد. البته واقع‌نواوری پژوهش حاضر علاوه بر پرداختن به مقوله تأثیر مورد نظر، بر همین ساختار کلی استنباط شده، روش استخراج آن و هدف مترتب بر آن استوار است، چرا که این نوع از ساختار کمتر در امور قرآنی و بخصوص قرار دادن آن در کنار سایر مدارک با ذکر اولویت قرآن مورد توجه قرار گرفته است. البته در اینجا ذکر این مطلب لازم است که هر چند روش گرند تئوری غالباً بر پایه مصاحبه استوار می‌باشد، اما در اینجا به این دلیل که قرآن در کنار داده‌های دیگر نیز قرار

گرفته است بیشتر از روش آنالیز داده ها بر مبنای گزند تئوری استفاده گردیده است تا بتوانیم به الگویی در این رابطه دست پیدا نماییم .

۳- روش شناسی پژوهش

روش اصلی این پژوهش نظریه زمینه ای است، نظریه زمینه ای شیوه ای از پژوهش کیفی است که با استفاده از یک دسته داده ها، نظریه ای تکوین می یابد به طوری که این نظریه در سطحی وسیع، یک فرایند عمل یا تعامل را تبیین می کند. و از آنجا که در پژوهش حاضر، از روش پژوهش زمینه ای استفاده شده است به منظور گردآوری داده ها از ابزار اسناد و مدارک و گزارش و مقالات در مجلات استفاده کرده است، برای تحلیل داده ها از سه روش کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی استفاده شده است. در مرحله کدگذاری باز، مفاهیم اولیه و در مرحله کدگذاری محوری، مقولات عمده همراه با مقوله هسته استخراج میشود و در مرحله کدگذاری انتخابی که همراه با بررسی دقیق داده ها و کد بندی در مرحله قبلی است، پژوهشگر به تحلیل داده ها می پردازد و آن ها را در قالب نظریه ای ارائه می دهد و البته به ابعاد دیگر مطلب که شامل شرایط، تعاملات و پیامدها می باشد، نیز به عنوان الگوی پارادایمی توجه می نماید (Straus, A. & Corbin, J. (2008) در روش نظریه زمینه ای محقق ممکن است داده ها را از طریق مصاحبه و مشاهده نیز بدست آورد اما این تنها راه بدست آوردن داده ها در این روش نیست و می توان با مراجعه به اسناد، یا ترکیبی از این منابع جمع آوری نماید. (محمد پور، ۲۰۱۳، ص ۳۲۱-145, 2007: Spizal and Carpenter, quoted from -) در اینجا به تفکیک، نوع داده ها و روش تحلیل و کدگذاری تعریف می گردد.

نمودار ۱ مراحل انجام تحقیق با نظریه ای زمینه ای - Spizal and Carpenter, 2007 -

-Mohammadpour2013, p. 321, quoted from Spizal and Carpenter, 2007: 145

به منظور گردآوری داده ، با مرور آیات مرتبط با موضوع، آیات مربوط، کد یا کدهای لازم را دریافت کرده‌اند، ولی به جهت محدودیت حجم مقاله، فقط به نمونه‌ای از آیات و کدهای داده شده به آنها، به صورت بسیار خلاصه اکتفا گردیده است و نیز از آیات قرآن هم به ظاهر آیات و هم تفاسیر معتبر به کار رفته با توجه به دانشمندان تفسیری و صاحب نظران این حوزه مراجعه می‌گردد از آنجایی که یافتن داده از قرآن منوط به فهم شاخص و اصول کلی مربوط به آن در قرآن می باشد، ابتدا این موارد لازم است گردآوری گردد و سپس نزدیکی و قرابت با آنها مورد بررسی قرار گیرد.

نوع داده‌ها: در این مقاله شامل، آیات قرآن، متون تفسیری، آراء مستشرقان و منابع معاصر می‌باشد. به منظور گردآوری داده، با مرور آیات مرتبط با موضوع، ۲۵ آیه مربوط به حضرت زهرا سلام الله علیها، شناسایی گردید. علاوه بر اینکه ۲۹ داده مرتبط با موضوع غیر از آیات می‌باشد و هر کدام کد یا کدهای لازم را دریافت کرده‌اند، ولی به جهت محدودیت حجم مقاله، فقط به نمونه‌ای از آیات و کدهای داده شده به آنها، به صورت بسیار خلاصه اکتفا گردیده است و نیز از آیات قرآن هم به ظاهر آیات و هم تفاسیر معتبر به کار رفته با توجه به دانشمندان تفسیری و صاحب نظران حوزه زنان مراجعه - گردید و داده‌های جمع آوری شده نیز گاهی مستقیم به موضوع ارتباط دارد و گاهی غیر مستقیم و به این معنا نیست که تمام داده‌ها فقط و فقط مختص به حوزه زنان باشد و در موضوعات دیگر کاربرد نداشته باشد بلکه همه مواردی گردآوری گردیده که به نوعی مستقیم یا غیر مستقیم به تفسیر تربیتی مرتبط می‌باشد. از آنجایی که یافتن داده از قرآن منوط به فهم شاخص و اصول کلی مربوط به تفسیر تربیتی در قرآن می‌باشد، ابتدا این موارد لازم است گردآوری گردد و سپس نزدیکی و قرابت تفسیر تربیتی با آنها مورد بررسی قرار گیرد. در بخش تحلیلی از تحلیل متنی و محتوایی، تحلیل تفسیری و تحلیل تطبیقی میان آیات قرآن و داده‌های بدست آمده استفاده گردیده است.

مراحل کدگذاری (باز، محوری، انتخابی): در مرحله کدگذاری باز، مفاهیم اولیه و در مرحله کدگذاری محوری، مقولات عمده همراه با مقوله هسته استخراج می‌شود و در مرحله کدگذاری انتخابی که همراه با بررسی دقیق داده‌ها و کدبندی در مرحله قبلی است، پژوهشگر به تحلیل داده‌ها می‌پردازد و آن‌ها را در قالب نظریه‌ای ارائه می‌دهد.

۴- یافته‌های پژوهش

با توجه به هدف پژوهش، که شناخت تاثیر شخصیت حضرت زهرا سلام الله علیها بر دستاوردهای تربیتی زن امروز به منظور ارائه یک نظریه زمینه‌ای می‌باشد، یافته‌های پژوهش در شکل یک نمایش داده شده است که شامل مقولات محوری و مقوله هسته

ای است. برای نمونه به موردی از کدگذاری باز و کدگذاری محوری در تعیین مقوله چهارم اشاره می‌گردد.

جدول ۱- کدگذاری باز و محوری مقوله سوم

مقوله	مفهوم	داده های خام
مقوله چهارم، زندگی و شخصیت حضرت ز علیه السلام به نحو اعجاز آمیزی ضعف های فرهنگی را از بین می برد .	مفهوم اول؛ با شبیه نشدن به مردان و زن بودن، می توان به اوج ارزشمندی دست یافت.	داده مرتبط: زنان گمان کردند شبیه شدن به مردان بهترین راه احقاق حقوق و دست یافتن به ارزشمندی است. داده مرتبط: زنان گمان کردند برابری جنسیتی به معنای یکسان سازی زنان و مردان و نادیده گرفتن تفاوت های جنسیتی است و این برابری دشمن سرسخت زنان شد . داده مرتبط؛ بانو فاطمه علیها السلام با وجود زن بودن توانست به قله کمال دست یابد و الگوی زنان معاصر شود.
	مفهوم دوم، خانواده مانع دستیابی به استقلال برای زنان نیست .	داده مرتبط؛ فمینیسم؛ زن در صورتی میتواند به آزادی مطلق برسد که قید همسر و وفاداری به او را بزند. داده مرتبط، حضرت فاطمه علیها السلام نشان دادند میتوان زن بود، همسر و مادر بود، و با تمام جاذبه های زنانه اما در نهایت حیا، شجاعانه در اجتماع بود.
	مفهوم سوم؛ زنان می توانند خدمات منحصر بفردی را در عرصه سیاست و اجتماع داشته باشند.	داده مرتبط؛ اسلام مهمترین مکتب فکری جهان است. داده مرتبط؛ مکتب فکری نوپدید اسلام در معرض خطر از بین رفتن قرار گرفت.

		داده مرتبط ؛ خدمتی منحصر به فرد از حضرت علیه السلام در احیاء مکتب فکری اسلام
--	--	---

جدول ۲- کدگذاری باز و محوری مقوله چهارم

هریک از مقولات محوری در ادامه توصیف می شود، آنچه در ذیل هر مقوله بیان می گردد، مفاهیمی است که در کدگذاری باز به تولید آن مقولات منجر گردیده است. ابتدا داده های دریافت شده در آن مقوله در جهت معادل یابی از قرآن بیان می گردد و سپس داده های دریافت شده از سایر اسناد و مدارک بیان می گردد.

۴-۱- مقوله اول : شخصیت حضرت علیه السلام شخصیتی متعالی است.

اولین مقوله ای که لازم است قبل از تشریح داده های بدست آمده از تاثیر گذاری شخصیت حضرت زهرا سلام الله علیها بر دستاوردهای تربیتی زن امروز بپردازیم، مقوله ای است که نشان می دهد شخصیت حضرت زهرا سلام الله علیها ، شخصیتی متعالی است و به این لحاظ می تواند دارای قدرت بسیار زیادی برای تاثیر گذاری باشد، این مقوله از مفهوم های زیر به دست می آید؛

مفهوم اول ، حضرت فاطمه علیه السلام مظهر پاکی و طهارت

یکی از پایه های مهم زندگی حضرت فاطمه علیه السلام پاکی و طهارت است و این پاکی و طهارت در صدر و ذیل زندگی حضرت دیده میشود . این مفهوم از داده های متعددی گرفته شده است نظیر؛

داده مرتبط ، دلالت آیات قرآن بر پاکی و طهارت حضرت ز علیه السلام

«إِنَّمَا يَرِيْدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا»؛ خداوند فقط می خواهد پلیدی و گناه را از شما اهل بیت دور کند و کاملاً شما را پاک سازد (احزاب/ ۳۳)
حضرت زهرا سلام الله علیها جزء مصادیق مسلم آیه تطهیر است . که تطهیر از شرک ، از

مصادیق مسلم آن و نماز و زکات بهترین وسیله نیل به آن می باشد. (طباطبایی، ۱۴۱۷ ق، ج ۱۶، ص ۳۱۱- سید رضی، حکمت ۲۵۲)

داده مرتبط؛ القاب حضرت ز علیه السلام دلالت بر پاکی آنحضرت دارد.

از مهمترین اموری که بروقوع چنین داده‌ای دلالت می‌نماید، القابی است که برای آنحضرت نقل گردیده و ائمه اط علیهم السلام نیز آنحضرت را با چنین القابی مورد خطاب قرار می‌دادند. حدود ده نام و لقب فاطمه زهرا سلام الله علیها به معنای پاکی است که شامل طاهره، مطهره، تقیه، نقیه، زکیه، طیبه، بتول، که ما به پاکی ترجمه مینماییم.

مفهوم دوم، دارا بودن علم لدنی حضرت زهرا سلام الله علیها:

با استناد به نصوص قرآنی و روایات معتبر معصومین صلوات الله علیهم اجمعین می‌توانیم به اثبات علم لدنی و الهی حضرت فاطمه نائل آییم زیرا اثبات علم لدنی ایشان، یکی از راه‌هایی است که نشان از شخصیت متعالی ایشان دارد.

داده مرتبط؛ دلالت آیات قرآن بر علم لدنی حضرت ز علیه السلام؛ از آیه تطهیر و داخل بودن وجود مقدس حضرت فاطمه سلام الله علیها در مصادیق این آیه، چنین استفاده کرد که وی در سرشت خود و همه ویژگیهای شخصیتی و انسانی اش با سایر اهل بیت هم سنخ و هم جنس بوده و بنابراین همچون ایشان از علم لدنی برخوردار است. (طباطبایی، ت. ج ۱۶ ص ۲۳۷-۲۳۸) علامه طباطبایی با استفاده از روش تفسیری قرآن به قرآن، آیه تطهیر را به آیه ۷۹ از سوره واقعه مرتبط ساخته و در نهایت، علم لدنی اهل بیت علیهم السلام را از آن نتیجه می‌گیرد.

- داده مرتبط؛ دلالت روایات بر علم لدنی حضرت ز علیه السلام؛ به جز نصوص صریح قرآنی که علم لدنی حضرت زهرا سلام الله علیها را به اثبات می‌رسانند، نظیر؛ روایتی از رسول صلی الله علیه و آله است که فرمود: «فاطمه پاره ای از تن من است، کسی که وی را به غضب آورد مرا به غضب آورده است.» و همچنین در روایتی دیگر فرمود: «هرکس فاطمه را

اذیت کند مرا اذیت کرده و کسی که مرا اذیت کند حقا که خدا را اذیت کرده است.» (مجلسی، محمدباقر، ۱۴۲۰ق، ج ۴)

گرچه در روایت اخیر اشاره مستقیمی به علم حضرت زهرا سلام الله علیها نشده است، اما از همراهی خشم و خشنودی حضرت با خشم و خشنودی خدا میتوان چنین استنباط کرد که ایشان با بهرهمندی از دریای بی کران علم الهی، همواره در مسیر خشنودی خداوند تعالی حرکت کرده و هرگز جہتی به خلاف آن را اتخاذ نمی کنند و بنابراین به واسطه علم خود، میزانی برای سنجش حق و تشخیص باطل خواهند بود. در کتاب مناقب آل ابیطالب در روایتی دیگر از رسول خدا چنین آمده است: «ای مردم اگر خورشید پنهان شود به ماه تمسک می جوئید، چون ماه نهران گردد به زهره پناه می برید و چنانچه زهره نیز مفقود شود به فرقدان روی می آورید؛ از حضرت جویای معنای این مطلب شدند، حضرت پاسخ فرمود: من خورشیدم، علی ماه و فاطمه زهره و حسن و حسین فرقدان هستند.» (ابن شهر آشوب، ۱۳۷۶ق، ج ۱، ص ۲۸۱) اینکه پیا پی درخت گرامی خود را به ستاره ای نورانی تشبیه کرده اند و ایشان را در مقام هدایت گری همسنگ سایر اهل بیت دانسته اند، نشان دیگری از اشتراک حضرت زهرا (ع) با سایر اهل بیت در حقیقت وجودی ایشان است که می توان از آن، علم لدنی را به عنوان یکی از مؤلفه های مشترک میان اهل بیت اخذ کرد. همچنین در حدیثی از امام صادق (ع) چنین می خوانیم: «خداوند ده چیز را به ده زن عطا فرمود... علم را به فاطمه همسر علی مرتضی عطا کرد.» (مجلسی، ۱۴۲۰ق، ج ۴۳، ص ۳۴)

مفهوم سوم؛ برگزیده بودن حضرت زهرا از میان تمام زنان عالم

حضرت فاطمه (ع)، دختر پیامبر (ص) و محبوب ترین فرد نزد رسول خدا بود. ایشان معصوم سوم و یکی از پنج بانوی قدسی جهان به شمار می رود و برگزیده زنان عالم به شمار می رود. این مقوله را از مفاهیم زیر می توان استنباط نمود:

داده مرتبط؛ دلالت آیات و روایات بر برگزیده بودن آنحضرت؛

إِنَّ اللَّهَ اضْطَفَاكَ وَظَهَّرَكَ وَاضْطَفَاكَ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ؛ (آل عمران / ۴۲) و (به یاد آورید) هنگامی را که فرشتگان گفتند: «ای مریم! خدا تو را برگزیده و پاک ساخته و بر تمام زنان جهان، برتری داده است.» (آل عمران / ۴۲) طبق احادیث موجود ذیل آیه یکی از زنان برگزیده حضرت فاطمه زهرا علیها السلام می باشد. (ابن کثیر دمشقی، ۱۴۱۹، ج ۲، ص: ۳۴) این آیه گواه براین است که مریم بزرگ‌ترین شخصیت زن در جهان خود بوده است. و این موضوع با آنچه درباره بانوی بزرگ اسلام فاطمه علیها السلام رسیده است که او برترین بانوی جهان است منافات ندارد زیرا در روایات متعددی از پیغمبر اسلام ص و امام صادق ع نقل شده که «اما مریم کانت سيدة نساء زمانها اما فاطمة فهي سيدة نساء العالمين من الاولين والآخرين» «اما مریم بانوی زنان زمان خود بود اما فاطمه بانوی همه بانوان جهان از اولین و آخرین است» (مکارم، ۱۳۷۴، ج ۲، ص ۵۴۲ به نقل از نور الثقلین، جلد ۱ صفحه ۳۳۶)

مفهوم چهارم، حضرت زهرا (سلام الله علیها) مصداق کامل «کوثر» است.

داده مرتبط، مصداق إنا أعطيناك الكوثر؛ در تفاسیر مختلف، حضرت فاطمه زهرا علیها السلام می باشد. «إنا أعطيناك الكوثر» (کوثر / ۱) ما به تو کوثر [خیر و برکت فراوان] عطا کردیم. «کوثر» يك معنى جامع و وسیعی دارد، و آن «خیر کثیر و فراوان» است، و مصداق آن زیاد است، ولی بسیاری از بزرگان علمای شیعه یکی از روشنترین مصداقهای آن را وجود مبارك «فاطمه زهرا علیها السلام دانسته‌اند، چرا که شان نزول آیه می‌گوید: آنها پیغمبر را صلی الله علیه و آله به بیان کلمه «ابتر» (دم بریده؛ طبرسی، ۱۰، ۱۳۷۲ / ۵۴۸) متهم می‌کردند که مقطوع-النسل است، قرآن ضمن نفی سخن آنها می‌گوید: «ما به تو کوثر دادیم» از این تعبیر فهمیده می‌شود که این «خیر کثیر» همان فاطمه زهرا علیها السلام است، «زیرا نسل و ذریه پیامبر به وسیله همین دختر گرامی در جهان انتشار یافت نسلی که نه تنها فرزندان جسمانی پیغمبر بودند، بلکه آئین او و تمام ارزشهای اسلام را حفظ کردند، و به آیندگان ابلاغ نمودند، نه تنها امامان معصوم اهل بیت که آنها حساب مخصوص به خود دارند،

بلکه هزاران هزار از فرزندان فاطمه در سراسر جهان پخش شدند که در میان آنها علمای بزرگ و نویسندگان و فقها و محدثان و مفسران والا مقام و فرماندهان عظیم بودند که با ایشان و فداکاری در حفظ آئین اسلام کوشیدند» (مکارم، ۱۳۷۴، ج ۲۷، ص: ۳۷۶- طباطبایی، ۱۴۱۷، ق، ج ۲۰، ص ۶۳۹) لذا با توجه به اینگونه تفاسیر، وجود حضرت زهرا سلام الله علیها نه تنها برای پیامبر بلکه برای تمام بشریت، یک خیر کثیر و عطیه ای گرانبها است.

مقوله دوم: برترین خانواده در قرآن، خانواده حضرت زهرا سلام الله علیها است.

دومین مقوله ای که لازم است قبل از تشریح داده های بدست آمده از تاثیر گذاری شخصیت حضرت ز علیها السلام بر دستاوردهای تربیتی زن امروز بپردازیم، مقوله ای است که نشان می دهد خانواده حضرت زهرا سلام الله علیها، برترین خانواده در قرآن و به عنوان الگویی برای سایر خانواده ها معرفی گردیده است. این مقوله از مفهوم های زیر به دست می آید؛

مفهوم اول؛ در سوره هل اتی خدای متعال، بهترین پاداش ها را برای این خانواده، بیان می نماید.

سیزده آیه از آیات سوره انسان به بیان پاداشی اختصاص دارد که فقط به یک خانواده تعلق می گیرد و بدین وسیله فهمیده می شود که آنها را به عنوان الگویی برای سایر خانواده ها معرفی کرده است که شامل، آیات ذیل است:

«به یقین ابرار (و نیکان) از جامی می نوشند که با عطر خوشی آمیخته است، از چشمه ای که بندگان خاص خدا از آن می نوشند، و از هر جا بخواهند آن را جاری می سازند! و در برابر صبرشان، بهشت و لباسهای حریر بهشتی را به آنها پاداش می دهد! این در حالی است که در بهشت برتخته های زیبا تکیه کرده اند، نه آفتاب را در آنجا می بینند و نه سرما را!»

و در حالی است که سایه‌های درختان بهشتی بر آنها فرو افتاده و چیدن میوه‌هایش بسیار آسان است! و در گرداگرد آنها ظرف‌هایی سیمین و قدح‌هایی بلورین می‌گردانند (پر از بهترین غذاها و نوشیدنی‌ها)، ظرف‌های بلورینی از نقره، که آنها را به اندازه مناسب آماده کرده‌اند! و در آنجا از جام‌هایی سیراب می‌شوند که لبریز از شراب طهوری آمیخته با زنجبیل است،

از چشمه‌ای در بهشت که نامش سلسبیل است! و برگردشان (برای پذیرایی) نوجوانانی جاودانی می‌گردند که هرگاه آنها را ببینی گمان می‌کنی مروارید پراکنده‌اند! و هنگامی که آنجا را ببینی نعمتها و ملک عظیمی را می‌بینی! براندام آنها [بهشتیان] لباس‌هایی است از حریر نازک سبزرنگ، و از دیبای ضخیم، و با دستبند‌هایی از نقره آراسته‌اند، و پروردگارشان شراب طهور به آنان می‌نوشاند! این پاداش شماست، و سعی و تلاش شما مورد قدردانی است!» (۹-۲۲)

مفهوم دوم؛ خانواده حضرت زهرا سلام الله علیها دارای ویژگی‌های برجسته‌ای می‌باشد.

ویژگی‌های اصلی که موجب می‌گردد خدای متعال آنها را به عنوان یک خانواده برگزیده معرفی می‌نماید، از طریق آیه زیر داده‌های زیر بدست می‌آید:

داده مرتبط؛ وفا کننده به نذر،: «يُوفُونَ بِالنَّذْرِ» «آنها به نذر خود وفا می‌کنند»، و این مساله رویه آنان است. ائمه اطهار علیهم‌السلام و تمام مفسران شیعه و بیشتر مفسران اهل سنت (مکارم، ۳۲۹/۱۳۷۴، ۲۵- به نقل از احقاق الحق، جلد ۳ صفحه ۱۵۷-۷۰) این آیات سوره دهر را در مورد نذری می‌دانند که حضرت علی و فاطمه علیهم‌السلام برای شفا‌ی امام حسن و امام حسین علیهما‌السلام کردند، و پس از بهبود آنان به نذر خود وفا کرده، سه روز را روزه گرفتند.

داده مرتبط؛ خوف از خدا، وَ يَخَافُونَ يَوْمًا كَانَتْ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا «و از روزی که عذابش گسترده است می‌ترسند. ترس آنها از شر آن روز بزرگ اشاره به ایمانشان به مساله معاد، و احساس مسئولیت شدید در برابر فرمان الهی است. آنها به خوبی معاد را باور

کرده‌اند، و به تمام کیفرهای بدکاران در آن روز ایمان دارند، و اثر این ایمان در اعمالشان کاملاً نمایان است.»

داده مرتبط؛ مصداق کامل صدقه دهندگان. «وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا» «آنها غذای خود را در عین اینکه به آن نیازمندند و دوست دارند به مسکین و یتیم و اسیر می‌دهند.» اطعام کردن آنها ساده نیست، بلکه توام با ایثار در هنگام نیاز شدید است، و از سوی دیگر اطعامی است گسترده که انواع نیازمندان را از مسکین و یتیم و اسیر شامل می‌شود، و به این ترتیب رحمتشان عام و خدمتشان گسترده است و در عین اینکه علاقه به طعام دارند آن را انفاق می‌کنند.

داده مرتبط؛ دارای اخلاص کامل «إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا» «آنها می‌گویند ما شما را تنها برای خدا اطعام می‌کنیم، نه پاداشی از شما می‌خواهیم و نه تشکری.» این برنامه منحصر به مساله اطعام نیست که تمام اعمالشان مخلصانه و برای ذات پاک خداوند است و هیچ چشمداشتی به پاداش مردم و حتی تقدیر و تشکر آنها نیست، و اصولاً در اسلام ارزش عمل به خلوص نیت است.

داده مرتبط؛ مصداق کامل خانواده صبور، «وَجَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا...» خداوند در برابر صبر و شکیبایی آنها بهشت و لباسها و فرشهایی از حریر را به آنها پاداش می‌دهد. وقتی در آیات سوره هل اتی دقت می‌نماییم، حکایت خانواده‌ای مطرح می‌گردد که به اختیار خود، در هر سه روز روزه غذای خود را به کسانی که اظهار نیاز کرده بودند، بخشیدند، نیت تمام خانواده، رضای خدا بود و بدون منت این کار را کردند، بنابراین خانواده‌ای نمونه و الگو از منظر قرآن خانواده‌ای است که وحدت و همبستگی در اطاعت از خدا دارند و این همان روش اهل بیت است که موجب آرامش در زندگی می‌گردد.

مقوله سوم؛ زن امروز نیازمند دستاوردهای تربیتی موثری است.

نیاز به دستاوردهای تربیتی در جهان امروز برای زنان از امور مهمی است که از مفاهیم زیرفهمیده می‌شود:

مفهوم اول، ستم به زن در طول تاریخ همواره وجود داشته است.

این مفهوم از داده‌های زیر بدست می‌آید:

داده مرتبط؛ ستم به زنان در میان مکاتب باستان و دانشمندان قدیم، کم نیستند کسانی که زن را در مرتبه انسانی همتای مرد نمی‌دانند. در روم، زنان به عنوان اشخاص نبودند، بلکه به عنوان "اشیاء" بودند. (مهریزی، ۱۳۸۲، صص ۲۱۸-۲۲۲) و پس از مرگ مردان، مانند اشیاء به ارث برده می‌شدند (ربانی، ۱۳۵۸، ص ۲۳). قبل از میلاد زنان مانند اشیاء و حیوانات خرید و فروش می‌شدند و از تمام حقوق اجتماعی محروم بودند. نه ارث می‌بردند و نه می‌توانستند مالک چیزی بشوند. (محقق، ۱۳۶۰، ص ۳)

داده مرتبط؛ ستم به زنان سخنان تاریخ نگاران؛ به گفته ویل دورانت، «در استرالیا کشتن و از بین بردن دختر گناه بسیار کوچکی بوده، اما مضروب ساختن خفیف گاو شیرده را گناه می‌دانستند.» (ویل دورانت، ۱۳۷۸، جلد ۱، ص ۶۷) در انگلستان در همه طبقات زن را طبیعتاً از مرد پست‌تر می‌شمردند. (ویل دورانت، ۱۳۴۷، جلد ۹، صص ۷۲-۷۳) در سال ۱۵۰ میلادی در انگلستان در شورای اجتماعی برای شکنجه دادن به زن‌ها وسایل تازه‌ای برای ستمگری به زنان ابتکار نمودند و در نتیجه زنان را زنده زنده می‌سوزاندند. (کاویانی، ۱۳۸۵، ص ۲۵) در قرآن، خدای متعال از زنده به گور کردن فرزندان دختر سخن گفته است (تکویر/ ۸)

مفهوم دوم؛ علت اصلی ظلم به زنان ضعف فرهنگی بوده است.

امام خامنه‌ای (مد ظله العالی) در سخنانی فرمودند: «مرد به خاطر اینکه قدرتمند و قوی بوده، زور گفته و ظلم کرده و زن یک ستم تاریخی دارد- التفات می‌کنید- قضیه، قضیه مبارزه با یک ستم تاریخی است لذا اگر این مبارزه با عجله، با خام‌نگری، بدون تعمق و بدون ملاحظه‌ی اینکه می‌خواهیم چه کار کنیم انجام بگیرد، بلاشک پیروزی مبارزه را عقب خواهد انداخت، لذا باید خیلی با پختگی، منتها دایم کار بشود» (بیانات ۷۶/۴/۳۰) فهم علت ظلم به زنان در فهم روش مبارزه و نقد

اثرگذاری مبارزات گذشته اثر گذار است . به نظر می رسد علت این مبارزه ضعف فرهنگی و عدم ضمیمه تربیت صحیح به قدرت می باشد . این مفهوم از داده های زیر بدست می آید:

داده مرتبط: ظلم به زنان در طول تاریخ ریشه در جهالت مردان داشته است:

در رابطه با علت ظلم به زنان در طول تاریخ، دو دیدگاه مطرح شده است: دیدگاهی معتقد است علت ستم به زنان در طول تاریخ منشاء ظالمانه داشته است و در واقع مردان در طول تاریخ بر زنان به دلیل اینکه ذاتا ظالمند، ظلم روا داشته اند. اما دیدگاه دیگر معتقد است که منشاء اصلی فرودستی، جهالت بوده است؛ نه ظلم ذاتی مرد. (زیبایی نژاد، اصول حاکم بر شخصیت زن در اسلام) آنچه در جریان فمینیسم رادیکال اتفاق افتاد، این بود که علت ظلم مردان علیه زنان ذاتا ظالم بودن مردان تلقی شد به همین دلیل هم جنس مرد را اساسا ستمگرو زن را ستم دیده تلقی کردند و به دنبال از هم پاشیده شدن نهادی به نام ازدواج و خانواده گشتند در واقع راه اصلی در رفع این ستم به نظر می رسد، رفع جهالت است و مهم مبارزه فرهنگی است.

مقوله چهارم، زندگی و شخصیت حضرت علیها السلام به نحو اعجاز آمیزی ضعف های فرهنگی را از بین می برد .

با فهمیده شدن سه مقوله قبلی در متعالی بودن شخصیت حضرت زهرا سلام الله علیها و نیز برجسته بودن خانواده آنحضرت و فهم نیاز زن امروز به دستاوردهای صحیح تربیتی مفاهیم زیر نشان از آن دارد که وجود حضرت فاطمه سلام الله علیها موثر بر از بین بردن ضعف های فرهنگی است که در طول تاریخ موجبات ظلم به زنان را ایجاد نموده است . این مقوله از مفاهیم زیر استخراج می شود:

مفهوم اول: با شبیه نشدن به مردان و زن بودن، می توان به اوج ارزشمندی دست یافت.

برای آنکه بتوانیم تاثیرات عمده ای که شخصیت این بانوی بزرگوار بر از بین بردن ضعف های فرهنگی موجود در جهان دارند را بشناسیم، لازم است برخی از مهمترین این

ضعفها و نحوه مواجهه با آنها را بیشتر بررسی نماییم . یکی از مهمترین تاثیرات شخصیت حضرت زهرا علیها السلام بر ضعف های فرهنگی است که زنان متوجه شدند می توانند با زن بودن و بدون شبیه شدن به مردان به اوج ارزشمندی دست یابند . این مفهوم از داده های زیر بدست آمده است :

داده مرتبط: زنان گمان کردند شبیه شدن به مردان بهترین راه احقاق حقوق و دست یافتن به ارزشمندی است.

نقش های جنسیتی که برای زنان و مردان تعریف شدند در طول تاریخ و در جوامع مختلف تغییر کردند، فمینیسم برخاسته از محجوریت های زن در دنیای غرب راه اشتباهی را در پیش گرفت، او که برای نجات آمده بود با شعار برابری زن و مرد و البته با نادیده انگاشتن تفاوت های ذاتی زن و مرد، خود عامل ستم جدیدی در حق زن شد به نام ستم برابری چرا که آنها معتقد بودند، «تا به حال هیچ تفاوتی بین زن و مرد به اثبات نرسیده است و تفاوت های آنها یا زاییده محیط اجتماعی است یا سوء تعبیر مردان و قانون باید از حقوق زنان بر اساس تساوی با مردان حمایت کند، بنابراین قائل بودند، هرگونه تمایز بر اساس جنسیت، تبعیض علیه زنان است و باید از بین برود.» (کنوانسیون رفع هرگونه اشکال تبعیض علیه زنان از اسناد سازمان ملل)

داده مرتبط: برابری دشمن سرسخت زنان شد .

با پذیرش عدم تفاوت بین زنان و مردان به عنوان واقعیت، نقش ها و مسئولیت های برابری را برای آنها در نظر گرفتند که این امر موجب همه بلایا به زیان زن شد، زنان به دلیل این آزادی، افسرده و غمگین و اسیر و برده آزادی خود شدند، «بطوریکه حرکت و نهضت زنان برای کسب آزادی و برابری که بارها در گوش آنها زمزمه می شد، دشمن سرسخت خود زنان شد و تنها چیزی که جامعه تک جنسیتی غرب به دست آورد، دقیقا فرصت بیشتر برای تجاوز به عنف، مزاحمت های جنسی، کتک خوردن و فرصت برابر برای مرگ بود.» (وندی شلیت ، ۲۰۰۳ ، ج ۱ صص ۹-۲۸) قوانینی که در دادگاهها به بهانه تساوی زن و مرد وضع می شد، سبب از بین رفتن غیرت و جوانمردی مردان شد و به

هیچ وجه موجب آزادی بخشی به زنان نگردید. (همان ص ۵۸) این در حالی است که امروزه تحقیقات نشان می‌دهد، «واقعیت محوری این است که مردان و زنان از زن گرفته تا اندیشه و عمل با یکدیگر تفاوت دارند.» (ویلیام گاردنر، ۱۳۹۶، صص ۱۹۲-۱۹۷)

داده مرتبط؛ بانو فاطمه (علیها السلام) با وجود زن بودن توانست به قله کمال دست یابد .

به عنوان یک زن که متفاوت از یک مرد است و توانسته به قله کمال دست یابد اوج شخصیت انسانی زن در رسیدن به قله کمال و معنویت در وجود حضرت زهرا نمایان شد و این موضوع به حدی بود که حضرت فاطمه سلام الله علیها محبوب خدا معرفی گردید و به قدری در پیشگاه خداوند از مقام معنوی برخوردار شد که «رضایت او مستقیماً رضایت خدا و غضب او مستقیماً غضب خدا» بیان گردید. (ابن حیون، ۱۴۰۹)

موعود اُمم حجه بن الحسن العسکری (عجل الله تعالی فرجه الشریف) یک زن را مقتدای خویش قرار می‌دهد، و می‌فرماید: «فی ابنه رسول الله لی اسوه حسنه؛ دختر پیامبر خدا فاطمه زهرا برای من الگویی نیکو است.» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۳، ص ۱۸۰) ابن الگو گیری حتی در سخنان صاحب نظرانی از مسیحیت نیز دیده می‌شود. «کریستوفر کلو هسی» کشیش کلیسای کاتولیک ایتالیایی، ("فاطمیما، دختر محمد"، ۲۰۰۹ -

<https://www.pishkhan.com>) می‌گوید : «بانو فاطمه و بانو زینب الگوی خوبی برای همه زنان معاصر هستند، برای همه زنان و دختران و مادرانی که تحت ظلم و ستم هستند، تمام زنانی که به عزای عزیزان شان نشسته‌اند و زنانی که خواهان پایان سرکوب و خشونت هستند، همه زنانی که به خاطر سوءاستفاده از قدرت می‌گیرند و روزانه برای احقاق حق و عدالت مبارزه می‌کنند و امید زنان نسل جوان هستند». بنابراین اصل زندگی آن بانوی گرانقدر به عنوان یک زن که متفاوت از یک مرد است و توانسته به قله کمال دست یابد تمام بافته های فمینیست را از بین برد و هر فردی که این الگوگیری را پیش روی خود قرار دهد این تاثیر در او هم بوجود می‌آید .

مفهوم دوم، خانواده مانع دستیابی به استقلال برای زنان نیست .

هدف محوری فمینیسم دفاع از حقوق زنان در دو عرصه عمومی (اجتماع) و خصوصی (خانواده) بود. از نگاه آنها، خانواده یکی از حوزه‌هایی است که موجب استمرار ستم بر زنان می‌شود. از این رو، محو کلی نهاد «خانواده» و یا تعدیل آن و بهبود وضعیت زنان را در آن دنبال می‌کنند و این در حالی است زندگی و شخصیت حضرت زهرا سلام الله علیها حاکی از امر دیگری است. این مفهوم از داده‌های زیر بدست می‌آید:

داده مرتبط: فمینیسم؛ زن در صورتی میتواند به آزادی مطلق برسد که قید همسر و وفاداری به او را بزند.

در آموزه‌هایی که زنان فمینیسم مطرح نموده‌اند در خصوص ازدواج و تشکیل خانواده آن را امری می‌دانند که مانع از دستیابی به حقوق زنان می‌گردد به صورتی که فحشای خیابانی را حتی محترمانه تر از ازدواج می‌دانند و پایان دادن به سنت ازدواج را شرط ضروری برای آزادی زنان میدانند. (ویلیام گاردنر، جنگ علیه خانواده، ص ۱۶۷) سیمون دوبوار که از بزرگان جنبش فمینیستی است، معتقد است «طرفداری از این عقیده که زن از طریق مادری همسنگ عینی مرد می‌شود، فریبی بیش نیست. در نظراو، زن نمی‌تواند به نوعی از زندگی تن دهد که فقط یک جهت دارد؛ یعنی مادر باشد ولی در زندگی سیاسی و اجتماعی سهمی نداشته باشد. طبق دیدگاه فمینیستی، زن مانند مرد در همه زمینه‌های اجتماعی و فردی باید دارای آزادی مطلق باشد...» (رسول رسولی پور، ناهید مهدوی، مقاله). نقد دیدگاه فمینیستی سیمون دوبوار درباره ازدواج و مادری با رویکرد به اندیشه‌های امام خمینی (رحمه الله علیه)، مجله متین، ش ۵۹، سال ۱۳۹۲

داده مرتبط، حضرت فاطمه (علیها السلام) نشان دادند میتوان زن بود، همسر بود و مادر بود، و با تمام جاذبه‌های زنانه اما در نهایت حیا، شجاعانه موثر در اجتماع بود.

با بررسی این داده اما در زندگی حضرت زهرا سلام الله علیها مشاهده می‌نماییم بر خلاف کسانی که قائلند زن در صورتی میتواند به آزادی مطلق برسد که قید همسر و وفاداری به او را بزند، ایشان نشان دادند میتوان زن بود، همسر بود و مادر بود، و با تمام جاذبه‌های زنانه اما در نهایت حیا، شجاعانه سخنرانی کرد، و فعالیت اجتماعی نمود و

موثر در اجتماع بود. در واقع نگرش خداوند به زن به مثابه یک انسان مستقل است نه کسی که برای مرد خلق شده باشد، هر چند در خانواده هر یک از زن و مرد نسبت به هم مقید می گردند و وظایفی را به عهده می گیرند اما این امر موجب عدم استقلال و نقش آفرینی زن در خلقت نمی گردد. در آیات قرآن شاهدیم که خدای متعال نسبت به پیامبرانی مثل حضرت موسی علیه السلام و نقش محوری و مستقلانه مادر و خواهر و حضرت آسیه صریح اشاره می نماید و یا پیامبر گرامی اسلام و نقش محوری و همراه با استقلال حضرت خدیجه و حضرت زهرا سلام الله علیهما را نسبت به ایشان شاهدیم.

مفهوم سوم: زنان می توانند خدمات منحصر بفردی را در عرصه سیاست و اجتماع داشته باشند.

اما مهمترین دستاورد زندگی و شخصیت وجود مبارک حضرت زهرا سلام اله علیها از بین بردن مهمترین ضعف فرهنگی در مورد زنان است که گمان کرده و می کنند نمی توانند اثرات عمیق اجتماعی و تحول آفرینی اجتماعی را داشته باشند اما آن حضرت نشان داد نه تنها با وجود زن بودن می توان اثرات عمیق اجتماعی داشت خدمت فاطمه علیها سلام به عالم هستی به همه زنان و به همه مردان، خدمتی است که قابل هیچ وصفی نیست، کاری که از عهده حتی امیر مؤمنان علیه السلام نیز در آن شرایط خاص بر نمی آمد و اگر مبارزه این بانوی عزیز نبود، امروز حتی ما باور نمی کردیم که حق با امیر المومنین علیه السلام بوده است.

داده مرتبط: اسلام مهمترین مکتب فکری جهان است.

مکتب فکری اسلام به دلیل ارایه جهان بینی خاصی که ارایه نمود تنها مکتب فکری عقلی و استدلالی کاملی بود که به بیان تعهد و مسئولیت افراد، نسبت به خودش، نسبت به هموعانش، نسبت به محیط طبیعت و نسبت به خدایش پرداخت و بر این اساس انسان را از خطر سقوط به دره هولناک پوچ گرایی و نیست انگاری نجات داد. (مقاله جهان بینی، دانشنامه اسلامی - مقدمه ای بر جهان بینی اسلامی، شهید

مطهری) این مکتب فکری با نزول قرآن بر پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله در طول دوران نبوت شکل گرفت.

داده مرتبط: قرار گرفتن مکتب فکری نوپدید اسلام در معرض خطر از بین رفتن

مکتب فکری نوپدید اسلام که نیازمند به رشد و نمودر جامعه اسلامی بود با قرار دادن جانشینی به حق برای رسول گرامی اسلام در غدیر خم تداوم یافت اما متأسفانه پس از رحلت پیامبر گرامی اسلام، در ماجرای «سقیفه بنی ساعده»، بازیگران سیاسی با تغییر فضای موجود حق مسلم امیرالمومنین علیه السلام را غصب نمودند. (امینی، ۱۳۶۳، ج ۷، ص ۷۵) که البته عواملی به این انحراف بزرگ کمک نمود که از جمله آنها، انحراف و تخریب افکار عمومی و جنگ قدرت از کودتای «سقیفه بنی ساعده» و سکوت یاران سست اراده بود (نیکوبرش راد، فاطمه زهرا علیها السلام الگوی مبارزه سیاسی زن امروز، مجله بانوان شیعه، ش ۴) ابن مکتب فکری نوپا با دشمنان متعددی از کفار و مشرکان مواجه بود که در انتظار فتنه‌ای به سرمیبردند تا به واسطه جنگ داخلی اصل این مکتب را از میان ببرند. (شیخ المفید، ۱۴۱۴، ج ۱، ص ۱۹۰) بنابراین در این شرایط حضرت علی علیه السلام که در اوج علم و قدرت بودند مواجهه مسقیمی را با خلفا نمی‌توانستند داشته باشند.

داده مرتبط: خدمتی منحصر به فرد از حضرت زهرا علیها السلام در احیاء مکتب فکری

اسلام

عملکرد سیاسی حضرت زهرا علیها السلام از فرازهای مهم تاریخ اسلام است اگر مبارزات سیاسی فاطمه زهرا علیها السلام در دفاع از حریم امامت و ولایت نبودند جریان امامت در همان «سقیفه بنی ساعده» خاتمه می‌یافت. در واقع اگر مبارزات آن حضرت نبود، مکتب فکری اسلام که بیانگر روش صحیح مسلمانی و ادامه دهنده امامت بود در معرض خطر فراموشی قرار می‌گرفت و اما خداوند اراده دیگری کرده بود، دفاع فاطمه زهرا علیها السلام از حریم امامت و ولایت بود که توانست از قتل حضرت علی علیه السلام جلوگیری کند و تا حدی جو متشنج سیاسی آن روز مدینه را کنترل نماید و حقانیت حضرت علی علیه السلام را به مرور زمان

ثابت کند تا در سال های بعد، با بیعت مردم با حضرت ع علیه السلام مسیر امامت تداوم یابد و فرزندان آن حضرت ادامه دهنده خط مشی سیاسی و مبارزاتی مادر نمونه شان باشند. که این شیوه مبارزه را حضرت زینب سلام الله علیها ادامه دادند.

حضرت زه علیها السلام به دلیل جایگاهی که در نزد مردم به عنوان دختر پید علیها السلام داشتند، و نیز توجهات ویژه الهی می توانستند روش های مبارزاتی را در پیش گیرند که توسط حضرت ع علیه السلام امکان پذیر نبود از جمله این موارد ایراد خطبه فدکیه بود که در آن چند موضوع مهم از جمله ولایت حضرت ع علیها السلام بیان گردید (حسینی زنجان، شرح خطبه حضرت ز علیها السلام، ۱۳۶۵) یکی از روش های مبارزه این بانوی بزرگ، حضور ایشان در خانه های مهاجر و انصار و مواجهه چهره به چهره با آنها و اتمام حجت با آنها بود (طبرسی، ۱۳۸۱، ج ۱، ص ۱۹۰) این اندازه جهاد در راه حق ولایت و امامت حتی امروز نیز بسیار مایه تعجب است آنگاه که بخواهیم خانه به خانه در اقامه حق حرکت نماییم. و یکی از روش های مبارزاتی مهم ایشان در پایان عمر مبارک آنحضرت و با رویگرانی و قهر با خلفا و مخفی نمودن قبر ایشان اتفاق افتاد.

آن حضرت با اتخاذ حرکت های سیاسی خاص از قبیل گریه در مراکز شلوغ و محل عبور و مرور مسلمانان، حضور در مسجد و مراجعه به خانه های مهاجر و انصار که تمامی آن ها با حضور قوی آن حضرت در صحنه مبارزات سیاسی همراه بودند جامعه را از لحاظ افکار، تحت تأثیر قرار داد، ولی ناگهان شیوه مبارزه سیاسی خود را تغییر داد و سکوت اختیار کرد. این تاکتیک جدید در میان مردم جامعه، که به حضور آن حضرت در صحنه عادت داشتند، سؤال ایجاد می کرد که چه اتفاقی باعث شده که فاطمه زهرا سلام الله علیها سکوت کرده است؟ و موجب جلب توجه جامعه شد. در واقع، آن حضرت در در گفتگوی خود با خلیفه خود عهد کرد که دیگر با او سخن نگوید (دشتی، ۱۳۷۸، ص ۱۵۰-۱۷۰). پس از حضور خلیفه در خانه ایشان و گرفتن اعتراف از خلیفه وقت مبنی بر مقام این بانوی بزرگوار از زبان پیامبر در اینکه رضایت فاطمه رضایت خدا و خشم او خشم خداست، (مجلسی، محمد باقر، ۱۴۲۰، ج ۴) مشروعیت خلیفه را زیر سؤال برد و اذهان

جامعه را در مشروعیت خلیفه وقت دچار تردید کرد، دیگر با او سخن نگفت» (قشیری نیشابوری، ۱۴۰۷ ق، ص ۱۲۵) و در بسیاری از ذهن‌های مردم که نادانسته و تحت تأثیر جو موجود بیعت کرده بودند، شک و تردید و پشیمانی ایجاد شد. (نیکوبرش راد، فرزانه، فاطمه ز علیها السلام الگوی مبارزه سیاسی زن امروز، مجله بانوان شیعه) این مبارزات سیاسی نشان دادند که یک زن، که عنصر پیونددهنده بین رسالت و امامت است، چگونه می‌تواند در عرصه‌ای که بسیاری از مردان آن دوران سست گردیدند، مقاوم باشد و دچار تزلزل نشود.

نتیجه‌گیری

مفهوم دستاوردهای تربیتی چیست؟ و چرا زن امروز نیازمند دستاوردهای تربیتی موثری است؟

دستاوردهای تربیتی، دستاوردهایی است که منجر به تربیت اخلاقی یک زن در مسیر عبودیت الهی می‌گردد و با توجه به اینکه شخصیت حضرت زهرا علیها السلام شخصیتی متعالی و دارای علم لدنی است که برگزیده تمام زنان عالم و مصداق کامل «کوثر» است و برترین خانواده در قرآن، خانواده ایشان است، می‌توان دستاوردهای تربیتی لازم را از این چنین شخصیتی بدست آورد.

چرا زن امروز نیازمند دستاوردهای تربیتی موثری است؟

ستم به زن در طول تاریخ همواره وجود داشته است و غالب زنان متوجه این ستم بوده‌اند اما شیوه این ستم در زمان کنونی به نحوی است که غالب زنان در جهان متوجه آن نیستند و در واقع امروز جنبه ستم روحی بیشتر از جنبه ستم جسمی است و علت اصلی آن، ضعف فرهنگی بوده است. که ریشه در جهالت داشته و از بین بردن آن نیازمند دستاوردهای تربیتی موثری است.

چگونه زندگی و شخصیت حضرت زهرا علیها السلام به نحو اعجاز آمیزی ضعف‌های فرهنگی را از بین می‌برد؟

یکی از ضعف های فرهنگی زنان، آن است که گمان کردند شبیه شدن به مردان بهترین راه احقاق حقوق و دست یافتن به ارزشمندی است، اما حضرت زهرا سلام الله علیها نشان داد با شبیه نشدن به مردان و زن بودن، می توان به اوج ارزشمندی دست یافت و با وجود زن بودن به قله کمال دست یافت.

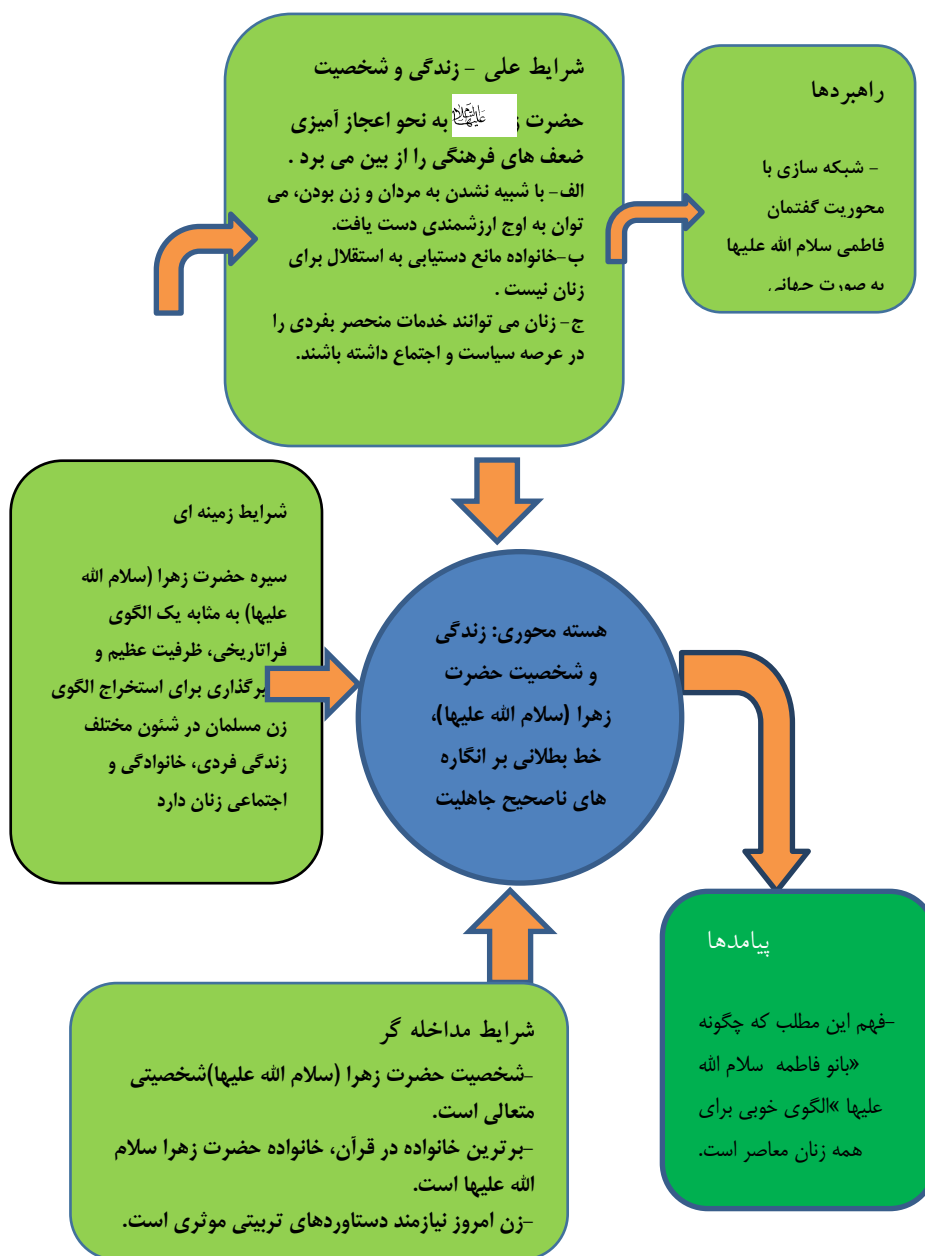
ضعف فرهنگی دیگر در زن امروز این است که گمان کردند زن در صورتی میتواند به آزادی مطلق برسد که قید همسر و وفاداری به او را بزند. اما حضرت فاطمه (ع) نشان دادند میتوان زن بود، همسر و مادر بود و با تمام جاذبه های زنانه اما در نهایت حیا، شجاعانه موثر و مستقل بود و خانواده مانع دستیابی به استقلال برای زنان نیست.

اما مهمترین دستاورد زندگی و شخصیت وجود مبارک حضرت زهرا سلام اله علیها از بین بردن مهمترین ضعف فرهنگی در مورد زنان است که گمان کرده و می کنند نمی توانند اثرات عمیق اجتماعی و تحول آفرینی اجتماعی را داشته باشند اما آن حضرت نشان داد نه تنها با وجود زن بودن می توان اثرات عمیق اجتماعی داشت که حتی می توان مهمترین مکتب فکری جهان مثل اسلام را که در معرض خطر از بین رفتن بود احیاء نمود خدمتی منحصر به فرد از حضرت ز (ع) در احیاء مکتب فکری که توسط یک زن رقم خورد.

بنابراین یافته های تحقیق، که شامل بر چهار مقوله محوری و یک مقوله هسته ای است، که در نهایت پدیده محوری با فراهم شدن بسترهای لازم، پیامدهای خوبی را جهت تاثیرگذاری شخصیت حضرت ز (ع) بر دستاوردهای تربیتی زن امروز ایجاد می نماید، چرا که خط بطلانی بر انگاره های ناصحیح جاهلیت مدرن پیرامون زن امروز می کشد. با این وجود برای دست یافتن به پیامدها به صورت کامل، راهبرد هایی همچون شبکه سازی با محوریت گفتمان فاطمی سلام الله علیها به صورت جهانی لازم است در دستور کار قرار گیرد.

شکل ۱- ترسیم مقولات و پدیده محوری

منابع و مآخذ

۱. ابن حیون، نعمان بن محمد مغربی، شرح الأخبار فی فضائل الأئمة الأطهار علیهم السلام، جامعه مدرسین، قم، ۱۴۰۹ ق
۲. ابن شهر آشوب مازندرانی، محمد بن علی، ۵۸۸ ق، مناقب آل أبی طالب (علیهم السلام)، قم، علامه، ۱۳۷۹ ق.
۳. ابن کثیر، اسماعیل بن عمر، تفسیر القرآن العظیم، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۹.
۴. ابوالحسن مسلم قشیری نیشابوری، صحیح مسلم، تحقیق موسی شاهین لاشین و احمد عمر هاشم، ج ۴، بیروت، مؤسسه عزالدین، ۱۴۰۷ ق
۵. بوذری نژاد، یحیی، ابوالفضل اقبالی، مقاله «هویت جنسیتی زنانه (زنانگی) در سیره حضرت ز (علیها السلام)» مجله زن در توسعه و سیاست دوره ۲۱ تابستان ۱۴۰۲
۶. بیگی ملک آباد، مقاله زن معاصر ایرانی و تبیین برخی عوامل زمینه ساز چالش های هویتی و پیامدها، ۱۴۰۰ اردیبهی، مقاله «مسأله اول دختران، مسأله هویت است» خبرگزاری فارس، خرداد ۱۴۰۰
۷. پیمان نامه حقوق کودک، ۱۹۸۹.
۸. حسینی زنجان، سیدعزالدین، شرح خطبه حضرت ز (علیها السلام)، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۵
۹. دوبوار، سیمون، جنس دوم، ت. قاسم صناعی، انتشارات توس، ۱۴۰۱
۱۰. دهقان، اکبر، تحلیلی بر روشهای تربیت نفس و اهداف آن در فرهنگ وحی، قم، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم ۱۳۸۸.
۱۱. ربانی خلخالی، علی، زن از دیدگاه اسلام. انتشارات قرآن، ۱۳۵۸.
۱۲. رسولی پور، رسول، ناهید مهدوی، مقاله (نقد دیدگاه فمینیستی سیمون دوبووار درباره ازدواج و مادری با رویکرد به اندیشه های امام خمینی (رحمه الله علیه)، مجله متین، ش ۵۹، سال ۱۳۹۲)

۱۳. زیبایی نژاد، محمد رضا، برگرفته از پی دی اف اصول حاکم بر شخصیت زن در اسلام، مرکز تحقیقات زن و خانواده، با تغییر و تلخیص
۱۴. سید رضی، نهج البلاغه، حکمت ۲۵۲
۱۵. سید قطب، روش تربیتی اسلام، ت. محمد مهدی جعفری
۱۶. شیخ المفید، محمد بن محمد، الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، تحقیق: مؤسسة آل الب عليه السلام لتحقیق التراث، ناشر: دار المفید للطباعة والنشر والتوزیع - بیروت - لبنان، ۱۴۱۴هـ
۱۷. طباطبائی، سید محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، قم، دفتر انتشارات اسلامی حوزه علمیه، ۱۴۱۷
۱۸. طباطبائی، محمد حسین، تفسیر المیزان، ت محمد باقر موسوی همدانی، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۱
۱۹. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طباطبائی، فضل الله، تهران، ناصر خسرو، ۱۳۷۲.
۲۰. طبرسی، احمد بن علی، الإحتجاج، ترجمه جعفری، جعفری، بهراد، اسلامی، تهران، ۱۳۸۱
۲۱. طبرسی، حسن بن فضل، مکارم الأخلاق، الشریف الرضی، قم، ۱۴۱۲ ق / ۱۳۷۰ ش
۲۲. طوسی، محمد بن الحسن، الغیبة (للطوسی) / کتاب الغیبة للحجة، تهرانی، عباد الله و ناصح، علی احمد، دار المعارف الإسلامية، ایران، قم، ۱۴۱۱
۲۳. طوسی، نصیرالدین محمد بن محمد، اخلاق ناصری، انتشارات علمیه اسلامی، تهران، ۱۴۱۳ ق
۲۴. عباسی مقدم، مصطفی؛ نقش اسوه ها در تبلیغ و تربیت، تهران: چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی. ۱۳۷۱.
۲۵. عبدالحسین امینی، الغدیر، ترجمه اکبر ثبوت و محمد شریف رازی، تهران، کتابخانه بزرگ اسلامی، ۱۳۶۳.

۲۶. کاویانی، ابوطالب، جایگاه و منزلت زن در ملل جهان.. ناشر سلسله، ۱۳۸۵
۲۷. کلوهسی، کریستوفر، فاطیما، دختر محمد، انتشارات جورجیاس، آمریکا، ۲۰۰۹
۲۸. گاردنر، ویلیام، جنگ علیه خانواده، ، ت. معصومه محمدی، دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، ۱۳۹۶
۲۹. مجلسی، محمد باقر، ۱۱۱۰ ق، بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار، بیروت، دار إحياء التراث العربی. ۱۴۰۳ق
۳۰. محقق، محمد باقر، حقوق مدنی زوجین. انتشارات بنیاد قرآن، ۱۳۶۰.
۳۱. محمد دشتی، تحلیل و بررسی حوادث ناگوار زندگانی حضرت زهرا (ع)، قم، نشر امام ع (ع)، ۱۳۷۸،
۳۲. - مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۴) تفسیر نمونه، تهران: انتشارات دارالکتب الإسلامية.
۳۳. مهریزی، مهدی، شخصیت و حقوق زن در اسلام. شرکت انتشارات علمی و فرهنگی (آموزش انقلاب اسلامی)، ۱۳۸۲
۳۴. نیکوبرش راد، فاطمه زهرا (ع) الگوی مبارزه سیاسی زن امروز، مجله بانوان شیعه، ش ۴
۳۵. ویل دورانت، تاریخ تمدن، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی. ۱۳۷۸ ش.
۳۶. ویل دورانت، تاریخ تمدن، ت احمد آرام و دیگران، سازمان آموزش انقلاب اسلامی، ۱۳۴۷ ش
37. Mohammadpour, A, Rezaei, M (2008) Semantic Understanding the Consequences of the Entry into the Region of Orman of the Kurdistan of Iran in the Field of Research, Iranian Journal of Sociology, Vol. 9, No. 1 & 2
38. Straus, A. & Corbin, J. (2008). Basics of Qualitative Research: techniques and Procedures for Developing Grounded Theory, Third Edition, Los Angeles: Sage Publication

سایت های مورد استفاده :

https://fa.wikishia.net/view/%-https://sjbeheshti.ir/% ویکی شیعه، مقاله

«فهرست کنیه ها و لقب

https://www.farsnews.ir/news/14000322000557۱۴۰۰/۳/۲۲

https://hawzah.net/fa/Article/View/65617/%D9

https://farsi.khamenei.ir/ بیانات رهبری ۷۶/۴/۳۰

https://wiki.ahlolbait.com مقاله جهان بینی ، دانشنامه اسلامی مقدمه ای بر

جهان بینی اسلامی، شهید مطهری

